

POSTANOWIENIE

Dnia 19 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie ze skargi A. W.
na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w (...)
w sprawie VI ACa (...),
z udziałem Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 października 2017 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Pełnomocnik A. W. wniósł skargę na przewlekłość w postępowaniu sądowym domagając się: 1. stwierdzenia, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie z powództwa A. W. przeciwko B. W., sygn. akt VI ACa (...), nastąpiła przewlekłość postępowania; 2. wydania sądowi rozpoznającemu sprawę zaleceń do podjęcia w wyznaczonym terminie odpowiednich czynności zmierzających do możliwie jak najszybszego zakończenia niniejszego postępowania; 3. przyznania od Skarbu Państwa na rzecz skarżącej kwoty 20.000 zł; 4. zasądzenia od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) kosztów postępowania skargowego w tym kosztów zastępstwa adwokackiego.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że sprawa VI ACa (...) dotyczy orzeczenia rozwodu pomiędzy powódką A. W. a pozwanym B. W. i trwa od czerwca 2015 r. W

sprawie – do dnia wniesienia skargi – nie zostały podjęte żadne czynności; nie został nawet wyznaczony termin pierwszej rozprawy apelacyjnej. Skarżąca wskazała, że od rozpoczęcia postępowania odwoławczego minęło 26 miesięcy. Przedmiotowe postępowanie dotyczy również kwestii ustalenia kontaktów pomiędzy ojcem a dziećmi stron. W obecnej sytuacji powódka nie wie, jak ma uregulować kontakty ojca z dziećmi i czy powinna robić to sama, czy czekać na orzeczenie Sądu. Opieszałość Sądu w tej sprawie doprowadza do pogłębienia się konfliktu stron, co niewątpliwie wpływa negatywnie na dobro ich małoletnich dzieci. Ponadto z treści apelacji wynika, że pozwany domagał się orzeczenia rozwodu z wyłącznej winy powódki oraz wniósł o uregulowanie kontaktów z dziećmi nie wskazując, w jaki sposób powinny być uregulowane, nie przedstawił dowodów na okoliczność wyłącznej winy powódki. Wobec tego, że pozwany działa bez profesjonalnego pełnomocnika, Sąd powinien wezwać go do uzupełnienia braków, co zaoszczędziłoby czasu w trakcie rozprawy. Skarżąca wskazała, że prawo do szybkiego rozpoznania sprawy jest zapewnione przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz przez art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.). Bezczynność Sądu oraz fakt, że przez ponad 26 miesięcy nie zostały podjęte żadne czynności, a tym bardziej nawet nie został wyznaczony termin pierwszej rozprawy, nie są niczym uzasadnione.

Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) zgłosił udział w sprawie Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) i odpowiadając na skargę - wniósł o oddalenie skargi. Podniósł, że wprowadzając wyrok Sądu Okręgowego w W. zapadł 25 czerwca 2015 r., to akta sprawy wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w (...) dopiero 25 maja 2016 r. Uzasadnienie wyroku zostało ogłoszone wraz z ogłoszeniem jego sentencji i po złożeniu przez pozwanego wniosku o doręczenie mu wyroku wraz z uzasadnieniem w dniu 29 czerwca 2015 r. wydano zarządzenie o sporządzeniu transkrypcji uzasadnienia wyroku. Pozwany otrzymał wyrok wraz z uzasadnieniem 16 lipca 2015 r. Po złożeniu apelacji w dniu 30 lipca 2015 r. pozwany został wezwany do uzupełnienia braków apelacji przez uiszczenie opłaty od apelacji, wyjaśnienia jaki jest zakres zaskarżenia wyroku oraz jakie są wnioski apelacji, ponadto akta skierowano do referendarza sądowego w celu rozpoznania wniosku o ustanowienie

pełnomocnika. Wniosek pozwanego w przedmiocie ustanowienia dla niego pełnomocnika z urzędu został rozpoznany po złożeniu przez pozwanego oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania (9 października 2015 r.). Postanowienie referendarza sądowego doręczono pozwanemu 20 października 2015 r. W dniu 29 października 2015 r. wpłynęło pismo pozwanego - uzupełnienie apelacji (w wyniku wykonania zarządzenia Przewodniczącego) zawierające wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, a także skarga na postanowienie z dnia 9 października 2015 r. W dniu 6 listopada 2015 r. Sąd Okręgowy w W. utrzymał w mocy orzeczenie referendarza sądowego z 9 października 2015 r., a w dniu 22 stycznia 2016 r. zostało wydane przez referendarza sądowego postanowienie w przedmiocie oddalenia wniosku pozwanego o zwolnienie go od kosztów sądowych. Postanowienie to doręczono pozwanemu w lutym 2016 r. i 11 marca 2016 r. został wezwany do uiszczenia opłaty od apelacji. Akta sprawy wpłynęły do Sądu Apelacyjnego 25 maja 2016 r. Po wpłynięciu akt sprawie nadano kolejną sygnaturę, wyznaczono sędziego referenta i skierowano sprawę na rozprawę według kolejności wpływu. Wobec tego, że Sąd Okręgowy nie udzielił odpowiedzi i nie rozpoznał wniosku zawartego w piśmie procesowym pozwanego, Sąd Apelacyjny 28 czerwca 2016 r. zwrócił akta sprawy Sądowi Okręgowemu w celu rozpoznania i załatwienia tego wniosku. Akta sprawy, po rozpoznaniu wniosku w dniu 22 sierpnia 2016 r. ponownie wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w sierpniu 2016 r. W dniu 7 września 2017 r. w sprawie został wyznaczony termin na dzień 15 listopada 2017 r. Skargę na przewlekłość powódka wniosła 30 sierpnia 2017 r. Powódka oczekiwała na wyznaczenie terminu w Sądzie Apelacyjnym w (...) nieco ponad 12 miesięcy.

Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) podkreślił, że zgodnie z § 43 ust. 1 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r., sprawy w wydziałach przydzielane są według kolejności ich wpływu. Wskazano, że oceniając termin oczekiwania stron przez pryzmat przepisów ustawy o skardze na przewlekłość należy uwzględnić stopień obciążenia VI Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w (...). Na koniec 2016 r. w VI Wydziale Cywilnym Sądu Apelacyjnego w (...) pozostało do rozpoznania 3.418 spraw, w tym 2.639 spraw ACa. W roku 2016 do VI Wydziału

Cywilnego Sądu Apelacyjnego wpłynęło łącznie 6.748, w tym spraw ACa 2.079. W Wydziale orzeka 26 sędziów, a wśród nich przewodniczący wydziału, jego zastępca oraz sędziowie wizytatorzy. W 2016 r. do Wydziału wpłynęło ponad 2.000 spraw ACa, łącznie 6.748 spraw, obecnie zaś pozostało do rozpoznania ponad 2.639 spraw ACa, a łącznie 3.418 spraw. W 2016 r. w VI Wydziale Cywilnym *de facto* orzekało 23 sędziów, ponieważ pośród sędziów w tym wydziale ujętych w statystyce jest 2 sędziów, którzy nie orzekają (1 z sędziów pracuje w Ministerstwie Sprawiedliwości, a drugi w Krajowej Szkole Sędziów i Prokuratorów). Wśród orzekających sędziów jest przewodniczący wydziału, jego zastępcy oraz sędziowie wizytatorzy. Limit etatów w roku 2016 wynosił 33 sędziów. Oznacza to, że w 2016 r. w VI Wydziale Cywilnym brak było 10 sędziów. Okres oczekiwania na termin w sprawie przy takim obciążeniu oraz obsadzie etatowej jest znacznie dłuższy niż 12 miesięcy, a nakaz rozpoznania spraw według kolejności wpływu powoduje, że przewodniczący wydziału nie może wyznaczyć sprawy poza kolejnością chyba, że na skutek wniosku strony uzna, że zachodzą wskazane przez nią szczególne okoliczności uzasadniające pominięcie kolejności wynikającej ze wskazanego wyżej przepisu regulaminu. Takiego wniosku w sprawie niniejszej nie było. Nie można uznać, że działania Sądu w postępowaniu międzyinstancyjnym były opieszale, skoro Sąd rozpoznawał w tym postępowaniu zgłaszane przez pozwanego wnioski procesowe. W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny nie podjął czynności wyznaczenia terminu w sprawie, przez okres nieco ponad 12 miesięcy, okoliczność ta sama przez się nie może jeszcze stanowić o przewlekłości postępowania. Sprawa niniejsza oczekiwała na wyznaczenie zgodnie z kolejnością wpływu do Wydziału. W VI Wydziale Cywilnym Sądu Apelacyjnego w (...) na wyznaczenie terminu oczekuje się około 15 miesięcy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (aktualny jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 1259 ze zm.) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do

rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

Przepis ten, ani art. 2 ust. 2 nie określają konkretnego, bądź przeciętnego czasu oczekiwania na rozpoznanie sprawy. W judykaturze przyjmuje się, że za przewlekłe można uznać postępowanie, w którym w danej instancji nie wyznaczono terminu rozprawy przez okres ponad 12 miesięcy. Nie oznacza to jednak, że wyżej wymieniony termin stanowi sztywną cezurę czasową dla oceny zgodności postępowania z konwencyjnymi, konstytucyjnymi i proceduralnymi dyrektywami osądzenia sprawy w rozsądnym terminie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017 r., III SPP 13/17, LEX nr 2298290 i przytoczone w nim orzecznictwo).

W ocenie obecnego składu Sądu Najwyższego, wskazane w skardze unormowania art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., w aspekcie wyznaczania spraw poza kolejnością wpływu, zostały skonkretyzowane w mającym relewantne znaczenie § 56 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 2316 ze zm.). Regulamin ten został wydany z upoważnienia art. 41 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 133 ze zm.). Stosownie do § 56 ust. 1 regulaminu sprawy powinny być rozpoznawane według kolejności ich wpływu, chyba że przepisy szczególne określają termin do ich rozpoznania lub zachodzi inna uzasadniona przyczyna zmiany tej kolejności wynikająca z organizacji pracy sądu. W myśl ust. 2 cytowanego § 56 - poza kolejnością określoną w ust. 1, na terminy rozpraw lub posiedzeń należy kierować sprawy pilne, natomiast ust. 3 tego § stanowi, że w szczególnie uzasadnionych przypadkach przewodniczący wydziału może zarządzić rozpoznanie sprawy lub spraw poszczególnych kategorii poza kolejnością określoną w ust. 1 § 2 pkt 5 cytowanego regulaminu urzędowania sądów powszechnych wymienia kazuistycznie sprawy pilne w punktach od a do m.

Z zestawienia tego wynika, że sprawy o rozwód nie należą do kategorii spraw pilnych i, co do zasady, powinny być wyznaczone zgodnie z kolejnością wpływu.

Zwrócić też należy uwagę, że polski model rozstrzygania spraw rozwodowych nie jest ukierunkowany na maksymalnie szybkie zakończenie tych spraw, a raczej nastawiony jest na koncyliacyjne działania Sądu i dążenie do utrzymania trwałości małżeństwa. Przykładowo art. 428 § 1 i 2 k.p.c. stanowi, że rozprawa rozwodowa odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej ze stron. Jednakże w razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa powoda na pierwsze posiedzenie sądowe wyznaczone w celu przeprowadzenia rozprawy, postępowanie ulega zawieszeniu. Podjęcie postępowania następuje na wniosek powoda, nie wcześniej jednak niż po upływie trzech miesięcy od dnia zawieszenia postępowania. W razie niezgłoszenia takiego wniosku w ciągu roku po zawieszeniu, sąd umorzy postępowanie. W myśl art. 436 § 1 k.p.c., jeżeli istnieją widoki na utrzymanie małżeństwa, sąd może skierować strony do mediacji. Skierowanie to jest możliwe także wtedy, gdy postępowanie zostało zawieszone. Stosownie do art. 440 § 1 i 2 k.p.c., jeżeli sąd nabierze przekonania, że istnieją widoki na utrzymanie pożycia małżeńskiego, zawiesza postępowanie. Zawieszenie takie może nastąpić tylko raz w toku postępowania. Podjęcie postępowania następuje na wniosek jednej ze stron. Art. 445² k.p.c. stanowi, że w każdym stanie sprawy o rozwód lub separację sąd może skierować strony do mediacji w celu ugodowego załatwienia spornych kwestii dotyczących zaspokojenia potrzeb rodziny, alimentów, sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi oraz spraw majątkowych podlegających rozstrzygnięciu w wyroku orzekającym rozwód lub separację.

Zdaniem Sądu Najwyższego, pełnomocnik strony w procesie rozwodowym, mając świadomość przeciążenia sądów dużą ilością spraw przy niewystarczającej obsadzie kadrowej (co zostało przekonująco przedstawione w odpowiedzi na skargę przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)), może złożyć wniosek o rozpoznanie sprawy poza kolejnością wpływu, jeżeli przedstawi argumenty wskazujące, że występuje szczególnie uzasadniony przypadek, w którym przewodniczący wydziału może zarządzić rozpoznanie sprawy poza kolejnością.

W ocenie Sądu Najwyższego pełnomocnik strony w sprawie o rozwód, który nie składa wniosku o skierowanie sprawy na termin rozprawy apelacyjnej poza

kolejnością wpływu, ze wskazaniem, że występuje szczególnie uzasadniony przypadek, nie może skutecznie domagać się stwierdzenia przewlekłości postępowania, gdy rozprawa apelacyjna została wyznaczona po roku oczekiwania, zgodnie z kolejnością wpływu (§ 56 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych w związku z art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki).

W obecnie rozpoznawanej sprawie, istotnie postępowanie między instancyjne toczyło się długo, jednak w odpowiedzi na skargę prawidłowo wskazano, że w tym okresie rozpoznawano kilka wniosków procesowych stron (co usprawiedliwiało opóźnienie), a po roku od wpłynięcia sprawy do Sądu Apelacyjnego wyznaczono termin rozprawy apelacyjnej. Okoliczności te w połączeniu z zasadą rozpoznawania spraw według kolejności wpływu oraz brakiem sygnalizacji przez skarżącą zaistnienia szczególnie uzasadnionego wypadku, spowodowanego sytuacją bytową, materialną czy osobistą, skarżącej, uzasadniającego ewentualną celowość rozpoznania sprawy rozwodowej poza kolejnością wpływu, prowadziło do konkluzji, że nie w niniejszej sprawie nie doszło do przewlekłości postępowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.

r.g.